

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดครุภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผ่านกลไกโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

นันทิดา โหวดมงคล^{1*}

¹สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

* nantida_vmk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การพัฒนากลไกการดำเนินงานครุภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผ่านกลไกโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม 2) การนำเสนอผลลัพธ์การดำเนินงานครุภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผ่านกลไกโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยมีประเด็นความสำเร็จ คือ “ผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมได้” เมื่อพิจารณาการดำเนินงานตลอดโครงการ สรุปได้ว่า การพัฒนากลไกการดำเนินงานครุภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผ่านกลไกโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เกิดจากกระบวนการสำคัญในการสร้างคณะทำงาน การทำงานแบบมีส่วนร่วมและแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน และผลลัพธ์การดำเนินงานครุภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผ่านกลไกโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เกิดจากการรับรู้กันดีผลลัพธ์ร่วมกันระหว่างคณะทำงาน กลุ่มเป้าหมาย และภาคีเครือข่าย การตั้งเป้าหมาย การออกแบบและการปรับกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยนำทรัพยากรต่างๆ มาใช้แลกเปลี่ยนระหว่างกัน รวมถึงการวิเคราะห์และการประเมินตัวชี้วัดผลลัพธ์อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ครุภูมิปัญญา ผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ

Development of elderly wisdom teacher transferring model through the school for the elderly, Don Ruak Sub-district, Don Tum District, Nakhon Pathom Province

^{1*}Nantida Vodmongkol

¹Occupational Health and Safety Program, Faculty of Science and Technology, Nakhon Pathom
Rajabhat University

* nantida_vm@hotmail.com

Abstract

This article aims to 1) development of mechanisms for the elderly wisdom teacher through the school mechanism for the elderly, Don Ruak Sub-district, Don Tum District, Nakhon Pathom Province. through the school mechanism for the elderly, Don Ruak Sub-district, Don Tum District, Nakhon Pathom Province. The issue of success is "the elderly can pass on their wisdom to benefit the community and society". Development of elderly wisdom teacher transferring model through the school for the elderly, Don Ruak Sub-district, Don Tum District, Nakhon Pathom Province caused by an important process in creating a working group working with participation and clearly divided roles and results of teacher wisdom teacher performance of the elderly through the school mechanism for the elderly, Don Ruak Sub-district, Don Tum District, Nakhon Pathom Province. It arises from the perception of a ladder of results shared between working groups. Target group and network partners setting goals designing and adapting activities in accordance with the community context. By bringing various resources to exchange with each other Including continuous analysis and evaluation of the outcome indicators.

Keywords: wisdom teacher, elderly, seniors school

1. บทนำ

ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์” (Complete – aged society) ในปี 2564 อันเป็นผลมาจากอัตราการเกิดที่ลดลงและความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้นการที่ประชากรวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศต้องมีรายจ่ายด้านสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ครอบครัวต้องแบกรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ผู้สูงอายุเมื่อมีอายุยืนยาวขึ้น ก็ยังต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนรายได้ รวมถึงความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่างๆ ความพิการและทุพพลภาพ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย,2558)

ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,676 คน มีจำนวนผู้สูงอายุ 624 คน คิดเป็นร้อยละ 16.97 พบว่าข้อมูลด้านสุขภาพมีผู้สูงอายุเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง 3 โรคที่เป็นปัญหาสุขภาพสูงสุด ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง, โรคหลอดเลือดสมอง และโรคอ้วน ข้อมูลด้านสังคมทางชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดูแลผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากขึ้นโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดี พบว่ามีกลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง ขาดบุคลากรในการพัฒนาชุมชน ข้อมูลด้านเศรษฐกิจยังมีผู้สูงอายุที่ไม่มีเงินออม มีเพียงรายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพียงอย่างเดียว ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าสภาพที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมในการใช้ชีวิตประจำวัน และเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ นอกจากนั้นยังมีสาเหตุมาจากปัญหาของผู้สูงอายุขาดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในพื้นที่ตำบลดอนรวก เกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติที่ดี ไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกลุ่มผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งภาครัฐท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ทำให้การดำเนินงานขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน สามารถที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขของกลุ่มเป้าหมายได้ตรงประเด็น

จากข้อมูลดังกล่าวชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนรวก มีการรวมกลุ่มกันเป็นชมรมผู้สูงอายุโดยมีการแต่งตั้งประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนรวกและมีคณะกรรมการจากสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุในตำบล รวมทั้งสิ้น 130 คน คิดเป็นร้อยละ 20.83 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมดในตำบล และจากสถิติจำนวนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเข้าร่วมกิจกรรมในวันประชุมประจำเดือน ทุกวันที่ 20 ของเดือน เฉลี่ยเดือนละ 30 คน คิดเป็นร้อยละ 23.07 ของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนรวก จากข้อมูลชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนรวก ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาพบว่าผู้สูงอายุในพื้นที่ขาดทัศนคติที่ดีและไม่ตระหนักในการเข้ากลุ่มร่วมกิจกรรม ชมรมขาดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน จึงเกิดแนวคิดในการก่อตั้ง “โครงการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลดอนรวก” เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในชุมชน

2. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ ความเชี่ยวชาญ การใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยถ่ายทอดผ่านทางภาษาเรื่อง พิธีกรรมทางศาสนาความเชื่อ ประเพณี ค่านิยมทางวัฒนธรรม ฯลฯ ภูมิปัญญาจึงเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันภายในสังคม โดยได้มีการคิดค้น ประดิษฐ์ ปรับปรุง พัฒนา ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง

นรินทร์ สังข์รักษา (2557) ได้อธิบายการสืบทอดภูมิปัญญาแบ่งออกเป็น 3 หลักการ ได้แก่ 1) รูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญา เป็นการเรียนรู้สิ่งที่คนรุ่นหนึ่งได้ศึกษาไว้ และถ่ายทอดไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยมุ่งหวังให้องค์ความรู้ดังกล่าวเกิดประโยชน์ต่อคนรุ่นต่อไป รูปแบบการเรียนรู้และการสืบทอดความรู้มี 4 รูปแบบดังนี้ (1) การสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของอาชีพของหมู่บ้านแทบทุกครัวเรือน (2) การสืบทอดความรู้ความชำนาญเฉพาะสมาชิกในครอบครัว เป็นอาชีพหรือความชำนาญที่สืบทอดกันภายในครอบครัว

3. วิธีดำเนินการศึกษา

3.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1.1 เพื่อนำเสนอการพัฒนาการดำเนินการดำเนินงานครุภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผ่านกลไกโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

3.1.2 เพื่อนำเสนอผลลัพธ์การดำเนินงานครุภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผ่านกลไกโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

3.2 ระเบียบวิธีการศึกษา

การพัฒนาแบบการถ่ายทอดครุภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผ่านกลไกโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย

3.2.1 การวิเคราะห์บริบทของชุมชนจากสภาพปัญหาและความต้องการเพื่อพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดนครปฐม

3.2.2 การออกแบบบันไดผลลัพธ์ เพื่อระบุตัวชี้วัด กิจกรรม และเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินงานโครงการ

3.2.3 การระบุปัจจัยความสำเร็จ เพื่อออกแบบกิจกรรมที่สำคัญของโครงการในบันไดผลลัพธ์ ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าการดำเนินงานโครงการมีความสำเร็จหรือไม่

3.2.4 การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา Action research evaluation (ARE) โดยการใช้หลักการ 5 ข้อ ได้แก่ 1) ใช้ผลลัพธ์เป็นหลัก 2) ทำเพื่อการเรียนรู้ 3) ใช้ข้อมูล 4) ทำหลายรอบ 5) ทำอย่างมีส่วนร่วม เป็นการลงพื้นที่ในการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรม ประกอบไปด้วย ผู้ดำเนินโครงการ ผู้รับประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และพี่เลี้ยงด้านวิชาการ เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (อำนาจ ศรีรัตนบัลล์, 2561)

3.2.5 การถอดบทเรียน เพื่อศึกษาการดำเนินการและการขับเคลื่อนโครงการตั้งแต่เริ่มโครงการจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของโอกาสความต่อเนื่องและความยั่งยืนโครงการ

4. ผลการศึกษา

4.1 การพัฒนาการดำเนินการ

4.1.1 การออกแบบบันไดผลลัพธ์ มีองค์ประกอบดังนี้ ผลลัพธ์ขั้นที่ 1 เกิดคณะทำงานที่ขับเคลื่อนงานได้ มีตัวชี้วัดที่ 1 ได้แก่ มีคณะทำงานที่ประกอบด้วย คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ, อบต., รพ.สต., อสม., กศน. ตำบล, และผู้นำชุมชน จำนวน 20 คน และตัวชี้วัดที่ 2 มีแผนการดำเนินงานของคณะทำงาน ผลลัพธ์ขั้นที่ 2 เกิดโรงเรียนสร้างเสริมปัญญาผู้สูงอายุตำบลดอนรวก ที่สามารถเป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีตัวชี้วัดที่ 1 เกิดคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน จำนวน 20 คน และมีแผนการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ ตัวชี้วัดที่ 2 เกิดเครือข่ายแกนนำโรงเรียนผู้สูงอายุทุกช่วงวัย ประกอบด้วย สภาเด็กและเยาวชน อสม. ผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน และตัวชี้วัดที่ 3 เกิดการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสวัสดิการชุมชน ผลลัพธ์ขั้นที่ 3 เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมของโรงเรียนสร้างเสริมปัญญาผู้สูงอายุตำบลดอนรวก มีตัวชี้วัดที่ 1 เกิดหลักสูตรของโรงเรียนที่ประกอบด้วยกิจกรรมไม่น้อยกว่า 3 กิจกรรม ตัวชี้วัดที่ 2 สมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 80 ของสมาชิกทั้งหมด และตัวชี้วัดที่ 3 มีการติดตาม ประเมินการดำเนินงานตามแผน เดือนละ 1 ครั้ง ผลลัพธ์ขั้นที่ 4 ผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมได้ มีตัวชี้วัดที่ 1 เกิดการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม และตัวชี้วัดที่ 2 ร้อยละ 50 ของสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาตนเอง/ท้องถิ่น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 บันทึบผลลัพธ์โครงการ

4.1.2 การก่อดำเนินการจัดการ

กระบวนการสำคัญในการสร้างคณะทำงาน เกิดจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบวรและชมรมผู้สูงอายุตำบลบวร มองเห็นปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในพื้นที่ และได้ชักชวนผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มาเป็นคณะทำงาน โดยเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมและแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน เทคนิควิธีการและกระบวนการสำคัญที่ทำให้คณะทำงานเกิดขึ้นและเกิดความต่อเนื่องในการทำงานร่วมกัน คือการประชุมในพื้นที่ เดือนละ 1 ครั้ง ทุกวันที่ 10 ของทุกเดือน โดยประชุมที่อบต.ตำบลบวร มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ได้มาจากการสำรวจข้อมูล ระดมความคิดเห็นในพื้นที่ ลงมติเข้าวาระที่ประชุม จัดสรรงบประมาณหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงแก้ไขปัญหา ติดตามและประเมินผล

4.1.3 องค์ประกอบและโครงสร้างของคณะทำงาน

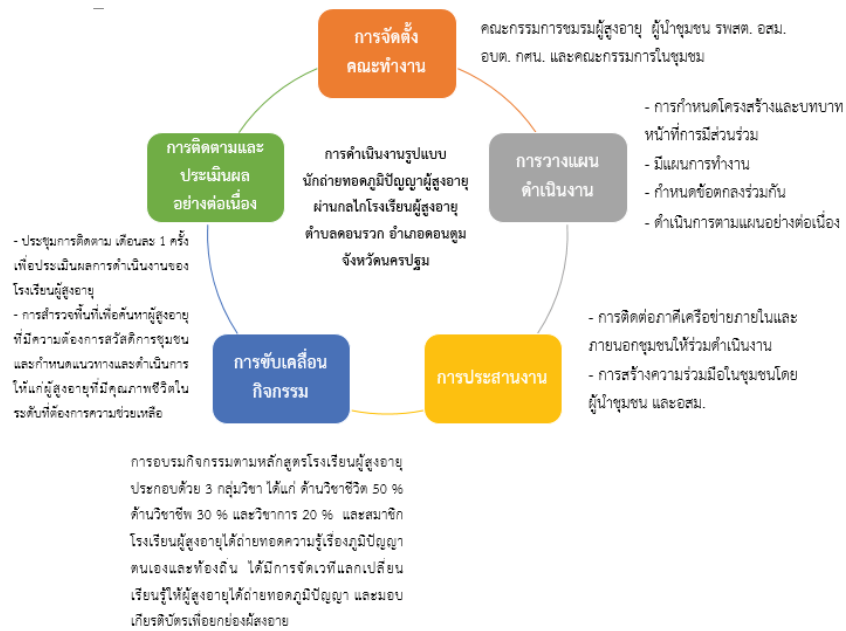
องค์ประกอบของคณะทำงานแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คณะทำงาน จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ที่ปรึกษาคณะกรรมการ ประธานคณะกรรมการ รองประธานคณะกรรมการ เลขานุการ เหรัญญิก คณะกรรมการฝ่ายกิจกรรม คณะกรรมการฝ่ายสถานที่ คณะกรรมการฝ่ายทะเบียน คณะกรรมการฝ่ายสวัสดิการฯ คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ ส่วนที่ 2 คณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 20 คน และส่วนที่ 3 คณะทำงานแกนนำ 3 ช่วงวัย (วัยเด็ก วัยทำงาน วัยผู้สูงอายุ) จำนวน 30 คน โดยการสรรหาคณะทำงานซึ่งพิจารณาจากบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการ มีความสามารถในการประสานงาน เป็นบุคคลหรือหน่วยงานที่จะสามารถเสริมพลังหรือเชื่อมโยงกับคนในพื้นที่ โดยกำหนดโครงสร้างเครือข่ายการดำเนินงานและบทบาทหน้าที่แต่ละฝ่าย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โครงสร้างของคณะทำงานและบทบาทหน้าที่

4.2.3 กลไกการดำเนินงาน

กระบวนการดำเนินงาน ประกอบไปด้วย การจัดตั้งคณะทำงาน การวางแผนดำเนินงาน การประสานงาน การขับเคลื่อนกิจกรรม การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในโครงการชัดเจน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมประชุมในการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะทำงาน พิจารณาอย่างรอบด้านให้ครบทุกภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญ ค้นหาจากผู้ที่มีความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วมได้ดี และมองเห็นเป้าหมายร่วมกัน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กระบวนการดำเนินงาน

4.2 ผลลัพธ์การดำเนินงาน

4.2.1 กิจกรรมสำคัญและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ

4.2.1.1 ผลลัพธ์ขั้นที่ 1 การจัดตั้งคณะทำงานและแผนการดำเนินงานของคณะทำงาน เกิดจากกิจกรรมที่สำคัญ คือการคัดเลือกคณะทำงานที่มีส่วนร่วมในชุมชน และการกำหนดหน้าที่การทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจและความเชื่อมั่นในการดำเนินงานร่วมกัน โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือ การกำหนดข้อตกลงและกติกาในการดำเนินงานร่วมกัน

4.2.1.2 ผลลัพธ์ขั้นที่ 2 การจัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน และมีแผนการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุเกิดเครือข่ายแกนนำโรงเรียนผู้สูงอายุทุกช่วงวัย ประกอบด้วย สภาดูแลและเยาวชน อสม. ผู้นำชุมชน และเกิดการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสวัสดิการชุมชน เกิดจากกิจกรรมที่สำคัญ คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการ และแกนนำทั้ง 3 ช่วงวัยที่มีบทบาทสำคัญในดำเนินงาน ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจการดำเนินงานร่วมกัน โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือ คณะทำงานมีองค์ความรู้และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

4.2.1.3 ผลลัพธ์ขั้นที่ 3 หลักสูตรของโรงเรียนสร้างเสริมปัญญาผู้สูงอายุตำบลคอนรวก มีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม และมีการติดตาม ประเมินการดำเนินงานตามแผน เกิดจากกิจกรรมที่สำคัญ คือ การอบรมตามหลักสูตรโรงเรียนฯ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกโรงเรียนฯ เกิดการมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือ คณะทำงานมีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้

4.2.1.4 ผลลัพธ์ขั้นที่ 4 การใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม และสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาตนเองและท้องถิ่นได้ เกิดจากกิจกรรมที่สำคัญ คือ การค้นหาและพัฒนาความรู้ให้กับสมาชิกโรงเรียนสร้างเสริมปัญญาผู้สูงอายุตำบลอนรวกให้สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องภูมิปัญญาตนเองและท้องถิ่นได้ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกโรงเรียนฯ เกิดองค์ความรู้และประสบการณ์ โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

5. สรุปผลการศึกษา

ผลลัพธ์ขั้นที่ 1 เกิดคณะทำงานที่มาจากทุกภาคส่วนประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงานจากชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน, ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 2 คน, องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 2 คน, การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) จำนวน 1 คน และคณะกรรมการดำเนินงานในชุมชน จำนวน 10 คน รวมเป็น 30 คน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมประชุมในการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะทำงาน ค้นหาจากผู้ที่มีความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วมได้ดี และมองเห็นเป้าหมายร่วมกัน และการกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันตามความสมัครใจและตามความเหมาะสมของคณะทำงาน และมีการประชุมวางแผนในการทำงานร่วมกันทุกเดือนๆ ละ 1 ครั้ง และดำเนินการตามแผนอย่างต่อเนื่อง

ผลลัพธ์ขั้นที่ 2 การแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 20 คน ประกอบไปด้วยคณะทำงานจากชมรมผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมประชุมในการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และจัดทำแผนการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อให้ทำงานเป็นไปตามเป้าหมาย เกิดเครือข่ายแกนนำโรงเรียนผู้สูงอายุ 3 ช่างวัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอสม.แต่ละหมู่บ้าน จำนวน 10 คน ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุตำบลอนรวก จำนวน 10 คน และสภาเด็กและเยาวชน จำนวน 10 คน รวมเป็น 30 คน

ผลลัพธ์ขั้นที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุ และจัดอบรมกิจกรรมตามหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 กลุ่มวิชา ได้แก่ ด้านวิชาชีวิต 50 % ด้านวิชาชีพ 30 % (ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ได้แก่ การขุดเกล็ดปลาด้วยวิธีโบราณ, การทำขนมดอกโสน, การจักรสาน, การดองหน่อไม้, การทำข้าวต้มโบราณ, การทำข้าวหลาม, การนวดแผนไทย และการทำสารชีวภัณฑ์ ฯลฯ) และวิชาการ 20 % (การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและป้องกันภาวะสมองเสื่อม ไม่ล้ม ไม่ล้ม ไม่ซึมเศร้า กินข้าวอร่อย) และการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับแกนนำผู้สูงอายุและแกนนำ 3 ช่างวัย ในการค้นหาและพัฒนาสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุให้สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องภูมิปัญญาตนเองและท้องถิ่น เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการในการถ่ายทอดเรื่องราวว่าต้องทำอะไรบ้าง เช่น การค้นหาภูมิปัญญาในท้องถิ่น ว่าใครคิด ทำที่ไหนบ้าง ทำมาตั้งแต่เมื่อไร ทำให้มีภูมิปัญญานี้เกิดขึ้น และภูมิปัญญานี้เกิดประโยชน์อย่างไรในท้องถิ่น หลังจากการอบรมได้ให้ตัวแทนผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้านได้ออกมาฝึกการถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยแกนนำเยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ เมื่อผู้สูงอายุได้ออกมาฝึกการเล่าเรื่องจากภูมิปัญญาแล้วสามารถนำไปถ่ายทอดให้กับผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในโรงเรียนสร้างเสริมปัญญาผู้สูงอายุตำบลอนรวกและในชุมชนต่อไปได้

ผลลัพธ์ขั้นที่ 4 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดภูมิปัญญา และมอบเกียรติบัตรเพื่อยกย่องผู้สูงอายุ มีกิจกรรมฐานการเรียนรู้และสาธิตในการถ่ายทอดความรู้เรื่องภูมิปัญญาตนเองและท้องถิ่น จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทำข้าวต้มโบราณ เรื่องที่ 2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทำหน่อไม้ดอง เรื่องที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทำข้าวหลาม เรื่องที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการนวดแผนไทย และเรื่องที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทำสารชีวภัณฑ์ (ปุ๋ยชีวภาพ) โดยให้สมาชิกของโรงเรียนผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาตนเองและท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของรพ.สต., อบต., ชมรมผู้สูงอายุตำบลอนรวก, ผู้นำชุมชน และผู้อำนวยการโรงเรียนและนักเรียนชั้นปีที่ 6 โรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม และนักเรียนชั้น

ปีที่ 6 โรงเรียนวัดสุขวาราม และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ได้แก่ นายอำเภอดอนตูม พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครปฐม สาธารณสุขจังหวัดนครปฐม และสถานีตำรวจดอนตูม ได้ให้ความอนุเคราะห์ให้คำแนะนำและหนุนเสริมด้านการงานและงบประมาณ พร้อมทั้งแนะนำให้โรงเรียนสร้างเสริมปัญญาผู้สูงวัยตำบลดอนรวก มีการต่อยอดพัฒนาหลักสูตรในปีต่อไป

6. อภิปรายผลการศึกษา

การพัฒนาแบบการถ่ายทอดครูภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผ่านกลไกโรงเรียนสร้างเสริมปัญญาผู้สูงวัยตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สรุปประเด็นความสำเร็จได้แก่ “ผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมได้” เมื่อพิจารณาการดำเนินงานตลอดโครงการ สรุปได้ว่า

6.1 การพัฒนาการดำเนินงานครูภูมิปัญญาผู้สูงอายุผ่านกลไกโรงเรียนผู้สูงวัยตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เกิดจากการพัฒนาศักยภาพคณะทำงาน คือการเรียนรู้ ทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน แกนหลัก และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการทำงาน รวมถึงบทบาทของผู้นำชุมชนและโครงสร้างควรมีการทบทวนและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสามารถดำเนินงานตามแผนงานครอบคลุมทุกประเด็น และการออกแบบการทำงานและข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้คณะทำงานรับผิดชอบหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายและสามารถขับเคลื่อนตามแผนงานได้อย่างต่อเนื่อง

6.2 ผลลัพธ์การดำเนินงานการพัฒนาแบบการถ่ายทอดครูภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผ่านกลไกโรงเรียนสร้างเสริมปัญญาผู้สูงวัยตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผลลัพธ์ของการดำเนินงานระหว่างคณะทำงาน กลุ่มเป้าหมาย และภาคีเครือข่าย มีความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่ได้อย่างสม่ำเสมอ การตั้งเป้าหมายร่วมกันส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจทิศทางเดียวกัน การปฏิบัติและปรับกิจกรรมร่วมกัน ร่วมออกแบบและความสอดคล้องกับระบบงาน โดยนำทรัพยากรต่างๆมาใช้แลกเปลี่ยนระหว่างกัน และวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง มีวิธีการตัดสินใจร่วมกันเป็นระบบอย่างชัดเจน ในอนาคตคณะทำงานได้วางแผนมอบหมายให้กองสวัสดิการขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก เป็นหน่วยงานที่ดูแลโรงเรียนผู้สูงวัยตำบลดอนรวก และได้เตรียมจัดตั้งนโยบายแผนการดำเนินงานและงบประมาณอย่างต่อเนื่อง โดยจะพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงวัยตำบลดอนรวก ด้วยวิธีการไปศึกษาดูงานโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างๆ และนำมาบูรณาการให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมการทำงานและดูแลผู้สูงอายุระหว่างชมรมอสม.และชมรมผู้สูงอายุ รวมทั้งให้แกนนำ 3 ช่วงวัยทำกิจกรรมการสร้างอาชีพในชุมชน เช่น การสร้างรายได้ด้วยการปลูกผักปลอดสารพิษ การทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น

7. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักสร้างสรรค์โอกาส (สำนัก 6) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และบุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนรวก ชมรมผู้สูงวัยตำบลดอนรวก องค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนตำบลดอนรวกที่ให้ความร่วมมือการดำเนินงานเป็นอย่างดี

8. เอกสารอ้างอิง

นรินทร์ สังข์รักษา. (2557). **การจัดการความรู้และภูมิปัญญา**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2558). **สถานการณ์ผู้สูงอายุ พ.ศ.2557**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

อำนาจ ศรีรัตนบัลล์. (2561). **การสร้างเสริมสุขภาพ**. ค้นเมื่อ 5 เมษายน 2563, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/657450>